

HUBAY JENŐ.

1858—1937.

Irta: *Prahács Margit.*

HUBAY JENŐVEL nemcsak a magyar zeneéletnek kimagasló vezérégyénisége, hanem a múlt század zenei romantikájának, egész szellemiségének talán utolsó nagy magyar képviselője tűnt el az élők sorából. Ebben a romantikus világban gyökerezett, ebből virágzott ki és ebből érthető meg a maga teljességében emberi és művészi egyénisége. Ennek a világnak ragyogó külsőségei veszik őt körül már kora Ifjúságától kezdve.

Alig 15 éves, midőn már a korabeli hegedűművészet Mekkájában, Berlinben találjuk Őt, mint Joachim mesteriskolájának nagyreményű növendékét. Itt ismeri meg először a Sedan utáni újonnan alakult német birodalomban a nyugati szellemiséget, a faji öntudattól duzzadó német lelket. Itt a német iskolában sajátítja el mesterségbeli tudásának nagy alaposságát és szoliditását. Négyévi szorgalmas tanulás után Párizsba kerül, ahol a 70-es években még inkább az előkelő szalónok zeneestéi játszottak nagy szerepet egy előadóművész elismertetésében. A fiatal Hubay hegedűjátékának bámulatbaejtő művészi érettségével és virtuozitásával, Aggházy Károllyal, magyar zongorakísérőjével együtt, csakhamar szívesen látott vendége lesz a legelőkelőbb párizsi szalónoknak. Erős alanyiságát mindenre szétárasztó tehetségével már akkor megtudta magának szerezni a ragyogó kereketeit, amelyeken belül művészete a legplasztikusabban érvényesülhetett. Ennek a ragyogó virtuóz és előadó-művészetnek az a mozgalmass, fényes társadalmi élet volt tehát a legfőbb kibontakoztatója, amely akkor — akárcsak Liszt ifjúságában — Párizs szalónjaiban gyűjtötte össze az európai szellemi arisztokrácia sok kiváló képviselőjét. Kitűnő iskola volt ez a fiatal művész szellemi egyéniségének csiszolására. Párizsban ismeri meg atyai jóbarátját, az akkor már öreg és betegeskedő nagy francia hegedűművészt és pedagógust H. Vieuxtemps-t. Tőle sajátítja el játékának igazi franciás könnyedségét és világos formaművészetét.

1882-ben nagy kitüntetés éri az akkor alig 23 éves magyar művészt. Vieuxtemps ajánlatára őt hívják meg a Henri Wieniawski halálával megüresedett brüsszeli konzervatórium hegedűtanári állására. Életének ismét egy ragyogó állomása ez, mely igazi világvárosi művész-környezetben, újabb ösztönzésekkel, összeköttetésekkel, sikerekkel gazdagítja művészi pályáját. Annál nagyobb Hubay érdeme, hogy mikor 1886-ban a magyar kultuskormány meghívja a Liszt Ferenc-

től életre hívott Zeneakadémia hegedűtanszakának vezetésére, ezt az ajánlatot minden gondolkodás nélkül elfogadja. Otthagyja fényes pozícióját azért, hogy a szegényes, sivár itthoni zenei viszonyokat fellendítse.

S ehhez meg is volt Hubayban minden tehetség. Mert nemcsak nagy művész volt, hanem pompás szervező tehetség is, zeneügyeknek lelkes társadalmi propagálója, nagyszerűen reprezentáló, az emberekkel érintkezni és bánni tudó hódító egyéniség, aki törhetetlen energiával, munkakedvvel és áldozatkészséggel fog neki a magyar zenekultúra felvirágoztatásának. Megalakítja a világhírré emelkedett Hubay-Popper vonósnégyes társaságot, amely a legművészebb előadásokban mutatta be a kamarazene klasszikusait és az újabb magyar kompozíciókat. Hangversenyeiken gyakran szerepeltek külföldi művészi nagyságok, ezáltal is fellendítve a fővárosi zenei életet.

Pedagógiai tevékenysége korszakalkotó volt a magyar hegedűművészetben. Nagystílusú volt ebben is; páratlan szuggesztivitással és pedagógiai intuícióval tudta közölni tanítványaival az előadóművészet legmélyebb titkait. Ifjainknak már nem kellett magasabb kiképzés miatt külföldre zarándokolni, mert a legmagasabb és a legkitűnőbb kiképzést kapták meg Hubay mesteriskolájában. Hírét kitűnő tanítványai elviszik külföldre és csakhamar eljön az idő, midőn idejönnek idegen növendékek, hogy a világhírű magyar hegedűpedagógustól tanulhassanak.

Hubay volt a magyar hegedűpedagógia legnagyobb mestere, Hubay tanítványnak lenni már magában véve márkát jelentett. A Mester játékának jellegzetes vonásai: a technika egyöntetű kiegyenlítetttsége, a játékmódor pergő kerekdedsége, a vonókezelés briliáns határozottsága, sajátos, meleg telítetten zengő tónusa, a csengő, tiszta passageok, az arpeggiok harangszerűsége, a mély hangoknak szinte csellószerű édes kantilénája, a kristályos üveghangok mind újraélednek egy Vécsey Ferenc, egy Geyer Stefi, egy Szigeti József világot hódító művészetében.

Mint zeneszerző is azokkal a műveivel aratja legnagyobb sikereit, amelyekben a hegedű jut döntő szerephez. A «Cremonai hegedüs» világsikeréhez nem lett volna elég a mű derűs, harmonikus világa, formai tisztasága és előkelősége; gazdag líraisága volt ebben a döntő, Hubay műveinek legfőbb értéke, amely mindig a hegedűn jutott legszebben érvényre. A hegedű *lelkét* Hubay mindig a legnagyobb intenzitással, igazi romantikus túlaradással tudta megszólaltatni. «Csárda-jeleneteiben» Liszt zongora-rapszódiainak mintájára hegedűre dolgozta át a népies műdaltémákat, pompás készséggel aknázva ki ezzel a hegedű minden szín és technikai lehetőségeit, az igazi élő, mélytűző, rendkívül kifejező hegedűhangot.

Hegedűversenyeiben is magyarosságra törekszik, mind a témákban, mind a játékmódban. Nemes és tiszteletreméltó volt ez abban

a korban, mikor nemcsak hogy egyáltalán nem ismerték az igazi magyar népdalokat, hanem az egész zenevilág túlnyomóan német befolyás alatt állott és a népies műzenét egyedül a cigány művelte. Hubay éppen úgy, mint nagy kortársa Liszt, csakis a műkedvelő, népies dalszerzők kedvelt melódiáit használhatta fel «népies» elemként magyaros szerzeményeiben. Ezek az elemek különösen magyar költők, mint Petőfi szövegeire írt műdalaiban és a «Falu rossza» c. népies operájában játszanak nagy szerepet.

Hubay igazi légköre, a mozgalmas, fényes társadalmi élet, már magával hozta, hogy nem kerülhette el zeneszerzői működésében ennek a társadalomnak legkedvesebb zenei műfaját, az operát. Nagy termékenységének, élet- és munkakedvének legfőbb bizonyítéka, hogy még az utolsó években is egymásután kerültek színre Operaházunk színpadán a «Karenin Anna», az «Álarc», a «Milói Vénusz», az «Önző óriás» c. operái, legújabbán a nagysikerű «Csárdajelenetek» balett-feldolgozása. Emellett hatalmas arányú szimfóniák, mint a Háborús, a Petőfi és a Dante szimfóniák tanuskodnak arról, hogy ezekben a súlyos és tradíciókban megszentelt formákban is érvényesítette muzsikális invencióját és hangfestő fantáziáját.

Hubay Jenő 15 éven át volt az ország első zenei intézetének főigazgatója, visszavonulása óta örökös elnökgazgatója. Ebben a minőségében legfőbb biztosítéka volt a Zeneművészeti Főiskola európai hírnevének, az egész intézet magyar szellemének, a külföld előtt és bármely nagyobb zenei esemény alkalmából legkitűnőbb reprezentálásának.

A léleknek valami sajátos, kiváltságos, harmonikus megalkotottsága, könnyed, franciás eleganciája, őszinte lelkesedés, finom artisztikum, lírai kedély, tanítványait, híveit mindenkor segíteni kész jóbarát és hazafi, ezek azok a vonások, amelyek legjobban jellemzik Hubay emberi és művészi egyéniségét. Pályafutása olyan simán, akadálytalanul emelkedő gyönyörű ívet mutat, olyan harmonikus egységben olvad össze Hubay emberi egyéniségével és életével, amely egységben már magában kivételes esztétikai érték rejlik. A sors különös kegye folytán megadatott neki, hogy a lényében rejlő összes képességeket és lehetőségeket életének külső körülményeivel a legszerencsésebb összhangban tudta kifejteni. Elért mindent, amit magyar művész elérhetett, még a halál is kiméletesen 79. évében, szenvedés nélkül pár perc alatt oltotta ki ezt az utolsó lehelleltéig, alkotásban és tevékenységben égő művészetet, hogy ezzel is megkoronázza nagyvonalúságát és harmóniáját. Színes, csillogó, nagystílusú egyénisége örökre eltűnt a magyar zeneéletből, amelynek hosszú évtizedeken át életető lelke és irányítója volt. Magyar kultúrtörténeti szerepe és jelentősége azonban maradandó, a jövőre is messze kiható értéke marad a nemzet életének.